

Αναπαραστάσεις
της Κατοχής:
φωτογραφία, ιστορία, μνήμη

Representations
of the Nazi Occupation:
photography, history, memory

Ημερίδα στο πλαίσιο της έκθεσης «Στο περιθώριο του πολέμου»
Conference in the frame of the exhibition "On the Margins of War"

8.4.2016 | 10:00-16:00

Μουσείο Βυζαντινού Πολιτισμού
Αμφιθέατρο Στέφανος Δραγούμης

Museum of Byzantine Culture
Auditorium Stephanos Dragoumis

ΜΟΥΣΕΙΟ
ΒΥΖΑΝΤΙΝΟΥ
ΠΟΛΙΤΙΣΜΟΥ

MUSEUM
OF BYZANTINE
CULTURE

χορηγοί επικοινωνίας:

Αναπαραστάσεις
της Κατοχής:
φωτογραφία, ιστορία, μνήμη

Representations
of the Nazi Occupation:
photography, history, memory

Ημερίδα στο πλαίσιο της έκθεσης «Στο περιθώριο του πολέμου»
Conference in the frame of the exhibition "On the Margins of War"

8.4.2016 | 10:00-16:00

Μουσείο Βυζαντινού Πολιτισμού
Αμφιθέατρο Στέφανος Δραγούμης

Museum of Byzantine Culture
Auditorium Stephanos Dragoumis

με την υποστήριξη των:

Αναπαραστάσεις της Κατοχής: φωτογραφία, ιστορία, μνήμη

Παρασκευή 8 Απριλίου 2016

Μουσείο Βυζαντινού Πολιτισμού, Αμφιθέατρο Στέφανος Δραγούμης

Ώρες διεξαγωγής της ημερίδας: 10.00 - 16.00

Η ημερίδα θα επιχειρήσει να ρίξει φως σε άγνωστες όψεις της φωτογραφίας στην κατοχική Ελλάδα, από τη δράση των επίσημων γερμανικών Μονάδων Προπαγάνδας έως την προώθηση και διάδοση της ερασιτεχνικής φωτογραφίας μεταξύ των Γερμανών στρατιωτικών που υπηρετούσαν στα στρατεύματα κατοχής της χώρας. Σε ένα δεύτερο επίπεδο, θα εξετάσει τον ρόλο της φωτογραφίας στην ιστορική έρευνα της συγκεκριμένης περιόδου καθώς και στη διαμόρφωση της συλλογικής μνήμης.

Πρόγραμμα Ημερίδας

- 10.00-10.30 ΧΑΙΡΕΤΙΣΜΟΙ
Anita Englert-Zerbin, Αναπληρώτρια Γενική Πρόξενος της Ομοσπονδιακής Δημοκρατίας της Γερμανίας
Δρ Αγαθονίκη Τσιλιπάκου, Προϊσταμένη Μουσείου Βυζαντινού Πολιτισμού
- 10.30-11.00 **Καθ. Δρ Rolf Sachsse** (Saar University of Fine Arts), Ιδιωτική και επίσημη γερμανική φωτογραφία κατά τη γερμανική κατοχή. Μία πρώτη προσέγγιση
- 11.00-11.30 **Καθ. Frances Guerin** (University of Kent), Πρόσωπα που αλλάζουν: Η αποκάλυψη των ερασιτεχνικών φωτογραφιών κατά τη διάρκεια του πολέμου
- 11.30-12.00 **Άλκης Ξ. Ξαυθάκης** (Σχολή Φωτογραφίας ΑΚΤΟ), Η φωτογραφία ως μέσο προπαγάνδας κατά την περίοδο της γερμανικής κατοχής στην Ελλάδα (1941-1944)
- 12.00-12.30 **Δρ Almut Goldhahn** (Kunsthistorisches Institut in Florenz), Ίχνη καταστροφής: Φωτογραφία και προπαγάνδα
- 12.30-14.00 ΔΙΑΛΕΙΜΜΑ - ΕΛΑΦΡΥ ΓΕΥΜΑ
- 14.00-14.30 **Βύρων Μήτος** (Συλλέκτης), Συλλέγοντας φωτογραφίες του πολέμου
- 14.30-15.00 **Δρ Ηρώ Κατσαρίδου, Δρ Ιωάννης Μότσιανος** (Μουσείο Βυζαντινού Πολιτισμού), Κατασκευάζοντας αναμνήσεις: η προπαγάνδα στις φωτογραφικές αναπαραστάσεις της κατοχικής Θεσσαλονίκης
- 15.00-15.30 **Καθ. Στράτος Δορδανάς** (Πανεπιστήμιο Μακεδονίας), «Υπηρετώντας το Γ΄ Ράιχ»: έργα και ημέρες Γερμανών αξιωματικών στην κατοχική Θεσσαλονίκη και στον μεταπολεμικό κόσμο
- 15.30-16.00 **Νίκος Βαλασιάδης** (Ανεξάρτητος ερευνητής), Τότε και τώρα: διαβάζοντας φωτογραφίες της Ελλάδας του Β΄ Παγκοσμίου Πολέμου

Συντονισμός: **Δρ Λουίζα Αυγήτα**, Ιστορικός της Τέχνης, City University London.

Η ημερίδα διοργανώνεται στο πλαίσιο της περιοδικής έκθεσης «**Στο περιθώριο του πολέμου: Η Θεσσαλονίκη της Κατοχής μέσα από τη φωτογραφική συλλογή Βύρωνα Μήτου**»

Θα υπάρχει ταυτόχρονη διερμηνεία σε ελληνικά και αγγλικά.

Διοργάνωση: **Μουσείο Βυζαντινού Πολιτισμού**

Με την υποστήριξη του Γενικού Προξενείου της Ομοσπονδιακής Δημοκρατίας της Γερμανίας στη Θεσσαλονίκη και του Σωματείου Φίλων του Μουσείου Βυζαντινού Πολιτισμού.

Representations of the Nazi Occupation: photography, history, memory

Friday 8 April 2016

Museum of Byzantine Culture, Auditorium Stephanos Dragoumis

Conference hours: 10.00 - 16.00

The one-day conference will seek to shed light on unknown aspects of photography in Greece under the Nazi Occupation, from the activity of the official German Propaganda Companies to the promotion and diffusion of amateur photography among the German soldiers serving in the German troops occupying the country. On a second level, the conference will examine the role of photography in the historical research of this specific period, along with the shaping of the collective memory.

Conference Program

- 10.00-10.30 GREETINGS
Anita Englert-Zerbin, Deputy Consul General of the Federal Republic of Germany in Thessaloniki
Dr Agathoniki Tsilipakou, Director, Museum of Byzantine Culture
- 10.30-11.00 **Prof. Dr Rolf Sachsse** (Saar University of Fine Arts), Private and Official German Photography During The Greek Occupation. A Preliminary Account.
- 11.00-11.30 **Prof. Frances Guerin** (University of Kent), Shifting Faces: The Revelation of Amateur Images at War
- 11.30-12.00 **Alkis X.Xanthakis** (AKTO School of Photography), Photography as a Propaganda Medium during the period of the German Occupation in Greece (1941-1944)
- 12.00-12.30 **Dr Almut Goldhahn** (Kunsthistorisches Institut in Florenz), Traces of Devastation: Photography and Propaganda
- 12.30-14.00 LUNCH BREAK
- 14.00-14.30 **Byron Metos** (Collector), Collecting War Photographs
- 14.30-15.00 **Dr Iro Katsaridou, Dr Ioannis Motsianos** (Museum of Byzantine Culture), Constructing Memories: Propaganda and Photographic Representations of Thessaloniki under Occupation
- 15.00-15.30 **Prof. Stratos Dordanas** (University of Macedonia), "Serving the Third Reich": Works and Days of German Officers in Thessaloniki under Occupation and the Postwar World
- 15.30-16.00 **Nikos Valassiadis** (Independent Scholar), Then and Now: Reading World War II Photographs of Greece

Coordination: **Dr Louisa Avgita**, Art Historian, City University London.

The one-day conference is organized within the framework of the temporary exhibition: **"On the Margins of War: Thessaloniki under the German Occupation through the photographic collection of Byron Metos"**

Simultaneous interpretation will be available in Greek and English.

Organization: **Museum of Byzantine Culture**

With the kind support of the Consulate General of the Federal Republic of Germany in Thessaloniki and the Association of the Friends of the Museum of Byzantine Culture.

Rolf Sachsse, Saar University of Fine Arts

Ιδιωτική και επίσημη γερμανική φωτογραφία κατά τη γερμανική κατοχή. Μία πρώτη προσέγγιση

Κατά τη διάρκεια των τεσσάρων χρόνων της Κατοχής, Γερμανοί στρατιώτες χρησιμοποίησαν τις ερασιτεχνικές τους φωτογραφικές μηχανές, προκειμένου να διατηρήσουν τις μνήμες των χρόνων που πέρασαν στην χώρα. Καλά εκπαιδευμένοι τόσο στην προπαγάνδα -με συσσωρευμένες τις προκαταλήψεις τους για τον ελληνικό πληθυσμό, αλλά και τη σχέση τους με την ιδιαιτέρως εκτιμώμενη ελληνική αρχαιότητα όπως τη διδάσκονταν στο σχολείο- όσο και στην ερασιτεχνική φωτογραφία, οι στρατιώτες αυτοί τράβηξαν χιλιάδες φωτογραφίες που σιγά σιγά έρχονται στο φως τις τελευταίες δύο δεκαετίες, κυρίως από προσωπικά άλμπουμ που πωλούνται σε υπαίθριες αγορές ή δημοπρασίες. Αυτές οι ερασιτεχνικές φωτογραφίες συνοδεύονται από τις επίσημες Μονάδες Προπαγάνδας και τους φωτογράφους που υπηρέτησαν σε αυτές, οι περισσότεροι από τους οποίους είτε είχαν εμπειρία στη φωτοειδησιογραφία πριν τον πόλεμο, είτε είχαν λάβει ειδική εκπαίδευση σε σχολή που λειτούργησε το 1939 στον χώρο που λειτουργούσε παλιά η Σχολή Καλών Τεχνών Reimann. Η τρίτη ομάδα που τραβούσε φωτογραφίες στην Ελλάδα ήταν μία σειρά από καλλιτέχνες φωτογράφους που άδραξαν την ευκαιρία να εργαστούν σε αντικείμενο που θα αποδείκνυε την αγάπη τους για την αρχαιότητα. Μεταξύ των πλέον διάσημων πρωταγωνιστών αυτής της τάσης αναφέρεται ο Herbert List καθώς και ο πολύ νεαρός μαθητής του Max Scheler.

Συγκρίνοντάς τα με την άψογη εκπαίδευση που είχαν λάβει οι φωτογράφοι αυτοί, τα αποτελέσματα είναι παραπάνω από απογοητευτικά. Οι ερασιτέχνες φωτογράφοι τραβούσαν φωτογραφίες που αποτύπωναν βρόμικους δρόμους και σπίτια χωρικών, με εξαίρεση ένα ή δύο πορτρέτα γυναικών και ομαδικών συναθροίσεων μπροστά στον φωτογραφικό φακό. Οι φωτογράφοι προπαγάνδας επικεντρώνονταν στο να σκηνοθετούν στρατιωτικούς σε σκηνές νίκης και δόξας, ειδικότερα με φόντο αρχαίους ελληνικούς ναούς. Μεταξύ αυτών, κανείς αντικρίζει δεκάδες βαρετές όψεις σιδηροδρομικών σταθμών, μαγειρείων, αυτοσχέδιων νοσοκομείων, αλλά και πανοραμικών όψεων στρατιωτικών τόπων. Η παρουσίαση θα ακολουθήσει αυτές τις γενικές γραμμές και θα δώσει έμφαση στην προφανή διαφορά ανάμεσα στις προσδοκίες για υψηλή αισθητική και στα χαμηλής ποιότητας αποτελέσματα.

Ο Rolf Sachsse (Βόννη 1949) είναι φωτογράφος και σπούδασε Ιστορία της Τέχνης, Θεωρία Επικοινωνίας και Γερμανική Λογοτεχνία στα πανεπιστήμια του Μονάχου και της Βόννης. Η διδακτορική του διατριβή πραγματεύεται τη σχέση αρχιτεκτονικής και φωτογραφίας κατά τον 20ο αιώνα. Εργάζεται ως επιμελητής εκθέσεων, συγγραφέας, φωτογράφος και επί του παρόντος διατηρεί την έδρα της Ιστορίας και της Θεωρίας του Ντιζάιν στο Πανεπιστήμιο Καλών Τεχνών Saar, Sarrebruck, στο οποίο είναι επίσης Αντιπρύτανης Ακαδημαϊκών Υποθέσεων. Ανάμεσα στις περισσότερες από 400 δημοσιεύσεις του με θέμα τη φωτογραφική ιστορία, το ντιζάιν, την αρχιτεκτονική και την ηχητική τέχνη, υπάρχει η μόνη ολοκληρωμένη ιστορία της ναζιστικής φωτογραφίας στη Γερμανία (*Erziehung zum Wegsehen*, Δρέσδη 2003). Η εργογραφία του είναι διαθέσιμη στο www.hbksaar.de/sachsse.

Rolf Sachsse, Saar University of Fine Arts

Private and Official German Photography during the Greek Occupation. A Preliminary Account

During the four years of their occupation of Greece, German soldiers used their amateur cameras in order to maintain memories of their time in this country. Well trained in both propaganda – as stacked with prejudices about the Greek population and their relation to the school-wise highly rated Greek antiquity – as in amateur photography, these soldiers took myriads of images that slowly came to light within the last two decades, mostly by albums from heritages sold on flea markets or at auctions. These amateur soldiers were accompanied by the official propaganda troops (PK) and their press photographers most of whom had either had a career in photographic journalism before or had absolved a special training at a school for them initiated in 1939 on the ground of the former Reimann art school. The third German group taking photographs in Greece has been a number of art photographers using the opportunity to work with their love of antiquity; as the most famous protagonist of this group one can name Herbert List and his very young student Max Scheler.

Compared to all the perfect training these photographers had received before, the results are more than disappointing. The amateurs took their obvious images of dirty streets and peasant housings, with the exception of one or two portraits of the female population and of group gatherings before a camera. The propaganda photographers concentrated on setting the military personnel into scenes of victory and fame, especially in front of Greek temples; besides that one can find dozens of boring views on railroad stations, cooking stands, and self-built hospital edifices plus some panoramic views of military sites. The presentation will follow these lines and concentrate on the obvious difference between high-brow ambitions and low quality results.

Rolf Sachsse (Bonn 1949) is a trained photographer and studied art history, communication research, and German literature at the universities of Munich and Bonn with a PhD on the relation of architecture and photography in the 20th century. He works as curator, writer, photographer, and currently holds the seat in design history and design theory at the University of Fine Arts Saar, Sarrebruck to which he serves as well as Pro-rector of Academic Affairs. Among his more than 400 publications in photographic history, design, architecture, and sound art, there is the only comprehensive history of Nazi photography in Germany (*Erziehung zum Wegsehen*, Dresden 2003). His bibliography is accessible under www.hbksaar.de/sachsse.

Frances Guerin, University of Kent

Πρόσωπα που αλλάζουν: Η αποκάλυψη των ερασιτεχνικών φωτογραφιών κατά τη διάρκεια του πολέμου

Η ανακοίνωση αυτή πραγματεύεται την πολύπλευρη και υπό διαρκή αλλαγή διάσταση των εικόνων και των νοημάτων που αποκτούν οι ερασιτεχνικές φωτογραφίες στρατιωτών κατά τη διάρκεια του πολέμου. Σε αντίθεση με τις επίσημες φωτογραφίες, ο ερασιτέχνης δεν έχει επιφορτισθεί με μοναδικό στόχο να διαμορφώσει ένα ιδεολογικό επιχείρημα, για παράδειγμα να πείσει ένα έθνος για να υποστηρίξει τα στρατεύματά του ή να εκθέσει τη φρίκη των ενεργειών του εχθρού. Οι ερασιτεχνικές εικόνες είναι πολυδιάστατες, αντιφατικές και αμφίσημες και απολαμβάνουν μεγάλη διάδοση σε αντίθεση με τις επίσημες φωτογραφίες που φέρουν περιορισμούς πνευματικών δικαιωμάτων. Με τη σειρά της, η ρευστότητα των ερασιτεχνικών εικόνων επιτρέπει την προσέγγιση της αλήθειας για γεγονότα που συνέβησαν εντός και εκτός πεδίου μάχης. Ενδέχεται οι αλήθειες αυτές να μην είναι αμέσως ορατές, αλλά είναι πάντα ανιχνεύσιμες ανάμεσα σε μεμονωμένες και πολλαπλές ερασιτεχνικές φωτογραφίες, ειδικότερα όταν αυτές αποτελούν μέρος μιας συλλογής. Όπως και οι επίσημες φωτογραφίες που παράγονται, διαδίδονται και καταναλώνονται κατά τη διάρκεια του πολέμου, οι ερασιτεχνικές αναπαριστούν μία οπτική του τι βλέπει κανείς. Παρόλα αυτά, αυτή η οπτική είναι πάντα ανοικτή σε ερμηνείες και συχνά οικοδομείται με βάση ανακολουθίες και αντιφάσεις.

Στη συλλογή φωτογραφιών του Βύρωνα Μήτου από την κατεχόμενη Θεσσαλονίκη, βρίσκουμε φωτογραφίες που αναπαριστούν την οργάνωση του πολέμου, των στρατευμάτων, των στρατηγικών κινητοποιήσεων. Και κάποιες φορές, στην ίδια εικόνα βλέπουμε το καθημερινό, το τετριμμένο όπως θα πρέπει να συνέβαινε στη ζωή ενός στρατιώτη, αν κατόρθωνε να επιβιώσει από τις εξαιρετικές συνθήκες του πολέμου. Αυτές οι δύο πτυχές του πολέμου δεν θα μπορούσαν ποτέ να συμφιλιωθούν, αλλά είναι πάντα σε διαμάχη και ένταση. Η ερασιτεχνική φωτογραφία επιτυγχάνει να τις συμπεριλάβει και τις δύο.

Επίσης, βλέπουμε ταξιδιωτικές φωτογραφίες, φωτογραφίες που βάζουν τον στρατιώτη στη θέση του τουρίστα, του ανθρωπολόγου, του φωτογράφου που θαυμάζει το τοπίο και δημιουργεί αφηρημένες συνθέσεις. Υπάρχουν φωτογραφίες στις οποίες ο στρατιώτης αναζητά μια ταυτότητα: την αίσθηση του ανήκειν σε μια κοινότητα ανδρών, υποκατάστατο της οικογένειας, που ορίζεται από την υπερηφάνεια του μπροστά στη ναζιστική σβάστικα. Φωτογράφοι αλλά και φωτογραφιζόμενοι, οι στρατιώτες ταλαντεύονται μεταξύ απλών ανθρώπων και εγκληματιών του ναζισμού. Δεν υπάρχει μια σαφής εικόνα για το ποιοι θα μπορούσαν να είναι, τι έκαναν, τι σκέφτονταν. Ομοίως, η λειτουργία τους είναι πολλαπλή: οι φωτογραφίες χρησιμεύουν ως ενθύμια στα προσωπικά τους άλμπουμ, αλλά και ως επιστολές που διαβεβαιώνουν τα οικεία πρόσωπα για την επιβίωση και την ευημερία των στρατιωτών.

Αυτή η ρευστότητα περιεχομένου, χρήσης και νοήματος, ακόμη και ιδεολογικής σημασίας καταλαμβάνει το μεγαλύτερο μέρος των πληροφοριών για τις συγκεκριμένες φωτογραφίες. Παρέχουν μία εικόνα για τον πόλεμο και, ειδικότερα, για τη γερμανική κατοχή που αποκαλύπτει ανοιχτά την πολυπλοκότητα και τις αντιφάσεις των εικόνων, στοιχεία που δεν μπορούν να θιγούν στο πλαίσιο του δημόσιου λόγου.

Η Frances Guerin διδάσκει στη Σχολή Τεχνών του Πανεπιστημίου του Kent, Ηνωμένο Βασίλειο. Έχει γράψει τις μελέτες *A Culture of Light: Cinema and Technology in 1920s Germany* (University of Minnesota Press, 2005), *Through Amateur Eyes: Film and Photography in Nazi Germany* (University of Minnesota Press, 2011), *The Truth is Always Grey: Painting from Grisaille to Gerhard Richter* (University of Minnesota Press, 2016). Οι συλλογικοί τόμοι που επιμελήθηκε περιλαμβάνουν *On*

Not Looking: The Paradox of Contemporary Culture (Routledge, 2015), *The Image and the Witness: Trauma, Memory and Visual Culture* (Wallflower Press, 2007). Πολλά άρθρα της έχουν δημοσιευτεί σε διεθνή περιοδικά, μεταξύ των οποίων στα *The Moving Image*, *Screening the Past*, *Cinema Journal*. Επίσης, γράφει για τη σύγχρονη τέχνη και τον πολιτισμό στο προσωπικό της ιστολόγιο στο <http://fxreflects.blogspot.com/>

Frances Guerin, University of Kent

Shifting Faces: The Revelation of Amateur Images at War

This paper addresses the shifting, multi-faceted images and meanings of amateur images taken by soldiers at war. Unlike official photographs, the amateur is not taken with the single goal of making an ideological argument, for example, persuading a nation to support its troops, or exposing the horror of the enemy's actions. The amateur is multiple, contradictory, evasive and it enjoys a proliferation unlike any official, typically copyrighted, photograph. In turn, the fluidity of the amateur image allows it to come closer to finding the truths of events on and off the battlefield. These truths may not be immediately visible, but they are always locatable within single and across multiple amateur photographs, particularly when they belong to a collection. Like officially produced, disseminated and consumed photographs of war and violence, the amateur represents a perspective on what it sees. However, this perspective is always open to interpretation, and it is often built on inconsistency and contradictions.

In the collection of Byron Metos images of the Occupation in Thessaloniki, we find photographs that represent the organization of war, of armies, of strategic mobilizations. And sometimes in the same image we see the everyday, the banal as it must take place in a soldier's life if he is to survive the extraordinary circumstances of war. These two sides to war can never be resolved, they are always in conflict and tension. The amateur photograph is able to embrace both.

We also see travel photographs, we see photographs that place the soldier as tourist, the soldier as anthropologist, the soldier as photographer who marvels at the scenery and produces abstract compositions. There are images in which the soldier searches for an identity: belonging to a community of men, a surrogate family, defined by its pride before the Nazi Swastika. The soldiers oscillate between ordinary men and Nazi perpetrators, as photographed and photographers. There's no definitive image of who they might be, what they do, what they think. Similarly, their function is multiple: in their albums, the photographs also serve as mementos, letters home, to assure loved ones of the soldiers' survival and well-being.

This fluidity of content, of use, of meaning, even ideological significance holds the photographs' greatest insights. They give an image of war and, in particular, occupation that openly reveals complexity and contradictions unable to be broached in official discourse.

Frances Guerin teaches in the School of Arts, University of Kent, UK. She is the author of *A Culture of Light: Cinema and Technology in 1920s Germany* (University of Minnesota Press, 2005), *Through Amateur Eyes: Film and Photography in Nazi Germany* (University of Minnesota Press, 2011), *The Truth is Always Grey: Painting from Grisaille to Gerhard Richter* (University of Minnesota Press, 2016). Her edited collections include *On Not Looking: The Paradox of Contemporary Culture*

(Routledge, 2015); *The Image and the Witness: Trauma, Memory and Visual Culture* (Wallflower Press, 2007). Her numerous articles have appeared in international journals, including *The Moving Image*, *Screening the Past*, *Cinema Journal*. You can read her blog on contemporary art and culture at <http://fxreflects.blogspot.com/>

Άλκης Ξ. Ξανθάκης, AKTO School of Photography

Η φωτογραφία ως μέσο προπαγάνδας κατά την περίοδο της γερμανικής κατοχής στην Ελλάδα (1941-1944)

Η μελέτη αυτή έχει ως στόχο την καταγραφή της δράσης των Μονάδων Προπαγάνδας στην Ελλάδα, από την έναρξη της γερμανικής κατοχής μέχρι και την υποστολή της ναζιστικής σημαίας από την Ακρόπολη. Θα επιχειρήσει να διερευνήσει ποια ήταν η δομή των Μονάδων Προπαγάνδας, πώς γινόταν η στελέχωση τους και ποια ήταν τα βασικά χαρακτηριστικά της οργάνωσης των μονάδων αυτών. Η δραστηριότητα των Μονάδων Προπαγάνδας δεν περιοριζόταν μόνο στην φωτογραφία αλλά περιελάμβανε επίσης το δημοσιογραφικό σχολιασμό των γεγονότων, την κινηματογραφική κάλυψή τους, τον σχεδιασμό διαφόρων θεμάτων από ζωγράφους και σκιτσογράφους και τη χρήση ακόμη και μεγαφώνων, αλλά και αερόστατων ώστε οι Γερμανοί να ρίχνουν φέιγ βολάν στον αντίπαλο.

Ο τρόπος που είδαν, φωτογράφησαν και γενικά κατέγραψαν την Ελλάδα οι Γερμανοί που συμμετείχαν στις Μονάδες Προπαγάνδας έχει πολλές ιδιαιτερότητες καθώς οι άνθρωποι αυτοί, παράλληλα με την όποια καλλιτεχνική τους ιδιότητα, ήταν μάχιμοι στρατιώτες μιας χώρας που είχε με τη βία καταλάβει την Ελλάδα.

Ο Άλκης Ξ. Ξανθάκης είναι ιστορικός φωτογραφίας, φωτογράφος και δάσκαλος. Διευθύνει τη Σχολή Φωτογραφίας στο Μεταλυκειακό Κολλέγιο AKTO. Είναι συλλέκτης παλαιών φωτογραφικών μηχανών και η συλλογή του αριθμεί σήμερα περισσότερες από 1.500. Θεωρείται ειδήμων στην ιστορία της ελληνικής φωτογραφίας, ενώ το βιβλίο του *Ιστορία της Ελληνικής φωτογραφίας 1839-1970* (Βραβείο Ακαδημίας Αθηνών) παραμένει το μοναδικό εργαλείο αναφοράς για όλους τους μελετητές. Έργο ζωής μπορεί να χαρακτηριστεί και το *Λεξικό Φωτογράφων 1839-1960. Έλληνες φωτογράφοι και ξένοι φωτογράφοι στην Ελλάδα*, το οποίο χρηματοδοτήθηκε από την Ευρωπαϊκή Ένωση (Κοινωνία της Πληροφορίας) και κυκλοφόρησε σε τρίγλωσσο DVD, από το Ελληνικό Λογοτεχνικό και Ιστορικό Αρχείο (ΕΛΙΑ)/ MIET, το 2006. Είναι ιδρυτικό μέλος της European Society for the History of Photography και σύμβουλος φωτογραφίας σε μουσεία. Την περίοδο 2004-2008 διετέλεσε μέλος του Δ.Σ. του Οργανισμού Προβολής Ελληνικού Πολιτισμού (Ο.Π.Ε.Π.). Έχει εκδώσει 20 βιβλία και φωτογραφικά λευκώματα.

Alkis X. Xanthakis, AKTO School of Photography

Photography as a Propaganda Medium during the period of the German Occupation in Greece (1941-1944)

This study aims to record the activity of the German Propaganda Companies in Greece, starting from the beginning of the German Occupation to the lowering of the Nazi flag at the Athenian Acropolis. It will seek to examine the structure of the Propaganda Companies, their recruitment and basic organization elements. Not limited to photography, the activity of the Propaganda Companies also included journalist commentary, filming, sketching by painters and cartoonists as well as use of loudspeakers and balloons, used by the Germans in order to throw flyers to the opponent.

The way that the Germans who participated in the Propaganda Companies saw, photographed and generally recorded Greece has many particularities; this is mainly because these people, along with their artistic status, were soldiers fighting for a country that had forcibly occupied Greece.

Alkis Xanthakis is photography historian, photographer, teacher and director of the AKTO School of Photography. He has been collecting old photographic cameras, with his collection numbering today more than 1500 items. A pioneer in the study of the history of Greek photography, he is the author of the *History of Greek Photography 1839-1970* (Academy of Athens Award), a study that remains a unique reference book for photography researchers. A lifework is the *Dictionary of the Photographers 1839-1960. Greek and Foreign Photographers in Greece*, which was funded by the EU Society of Information program and was circulated in trilingual DVD by the Hellenic Literature and Historical Archive (ΕΛΙΑ)/MIET in 2006. He is a founding member of the European Society for the History of Photography. In the period 2004-2008 he was a member of the Board of Directors of the Hellenic Culture Organization (Ο.Π.Ε.Π.). He has published twenty books and photographic albums.

Almut Goldhahn, Kunsthistorisches Institut in Florenz

Ίχνη καταστροφής: Φωτογραφία και προπαγάνδα

Σε περιόδους πολέμου, η φωτογραφική τεκμηρίωση της πολιτιστικής κληρονομιάς συχνά τείνει να συνδέεται με σκοπούς προπαγάνδας. Η οπτικοποίηση της πολιτιστικής κληρονομιάς εξυπηρετεί στο να εγείρει εθνικές ταυτότητες που με ιδανικό τρόπο μπορούν να ενσωματωθούν στην προπαγάνδα του εκφοβισμού. Παρόλα αυτά, το αποτέλεσμα της προπαγάνδας δεν προκύπτει από την ίδια τη φωτογραφία, αλλά από την ένταξή της σε συμφραζόμενα με τη χρήση της υποτιθέμενης αντικειμενικότητας της φωτογραφίας. Αυτή η διαδικασία είναι εμφανής σε μία ομάδα περίπου 400 φωτογραφιών που ανήκουν στη συλλογή της Φωτοθήκης του Kunsthistorisches Institut στη Φλωρεντία. Τραβηγμένες από τον Γερμανό ιστορικό της τέχνης Hans Werner Schmidt μεταξύ του 1943 και του 1944, οι φωτογραφίες τεκμηριώνουν κυρίως τις καταστροφές του πολέμου σε πόλεις της Βόρειας Ιταλίας. Αυτή η ξεχωριστή συλλογή αγοράστηκε από τη Φωτοθήκη στο τέλος της δεκαετίας του 1960, προκειμένου να συμπληρώσει τη φωτογραφική τεκμηρίωση μεμονωμένων αρχιτεκτονημάτων. Μόνο πρόσφατα, κατέστη δυνατό να συνδεθεί η συλλογή με τη δραστηριότητα του Schmidt στο πλαίσιο της *Deutscher Militärischer Kunstschutz* στην Ιταλία, έναν κλάδο της Wehrmacht που ήταν επιφορτισμένος με την προστασία και την ασφάλεια των πολιτιστικών αγαθών σε εν δυνάμει εμπόλεμες ζώνες. Κατ' εντολή της Wehrmacht, ένα φωτογραφικό αρχείο κατεστραμμένων έργων τέχνης δημιουργήθηκε το 1943. Ένας από τους στόχους του αρχείου ήταν να παρέχει μία επιλογή υλικού για το γερμανικό Υπουργείο Προπαγάνδας. Λαμβάνοντας υπόψη τις αυξανόμενες στρατιωτικές επιτυχίες των συμμαχικών δυνάμεων στην ιταλική χερσόνησο, δημοσιεύσεις ελεγχόμενες από τους Γερμανούς τεκμηριώνουν μέσα από επιθετική οπτική προπαγάνδα την «καταστροφική μανία» των συμμαχικών στρατευμάτων στη σφαίρα της πολιτιστικής κληρονομιάς.

Η ανακοίνωση θα πραγματευτεί τη σχέση μεταξύ της φωτογραφικής τεκμηρίωσης της πολιτιστικής κληρονομιάς και τη χρήση αυτού του υλικού στο πεδίο της προπαγάνδας, ειδικά στο πλαίσιο ηγεμονικών διαμαχών για την εξουσία.

Η Almut Goldhahn σπούδασε Ιστορία της Τέχνης και Γερμανική Λογοτεχνία στη Λειψία, το Τορίνο και το Βερολίνο. Το 2011 ολοκλήρωσε τη διδακτορική της διατριβή στην Ιστορία της Τέχνης, με θέμα τη βενετική παπική οικογένεια Rezzonico και την πατρωνία τους κατά τον 17ο και 18ο αιώνα. Από το 2008 ανήκει στο επιστημονικό προσωπικό της Φωτοθήκης του Kunsthistorisches Institut στη Φλωρεντία, Ινστιτούτο Max-Planck. Την περίοδο αυτή ερευνά τη φωτογραφία με θέμα την πολιτιστική κληρονομιά και τη χρήση της ως προπαγανδιστικό εργαλείο σε καιρό πολέμου.

Almut Goldhahn, Kunsthistorisches Institut in Florenz

Traces of Devastation: Photography and Propaganda

In times of war, the photographic documentation of cultural heritage often tends to be closely tied to propagandistic purposes. The visualisation of cultural heritage serves to evoke national identities that are ideally suited to be incorporated into bogeyman propaganda. However, the propagandistic effect does not so much arise from the photograph itself but from its contextualisation utilising the alleged objectivity of the photograph. This process is evident in a group of about 400 photographs belonging to the holdings of the Photo Library of the Kunsthistorisches Institut in Florence. Taken by the German art historian Hans Werner Schmidt between 1943 and 1944, the photographs document mainly war damage in Northern Italian cities. This special collection was acquired by the Photo Library in the late 1960s in order to supplement the photographic documentation of single architectures. Only recently, it was possible to link it to Schmidt's activity for the *Deutscher Militärischer Kunstschutz* in Italy, a branch of the Wehrmacht charged with protecting and securing cultural assets in potential combat zones. At its behest, a photographic archive of destroyed artworks was created in 1943. One of the archive's aims was to provide a selection of material for the German Ministry of Propaganda. In view of the increasing military successes of the allied forces on the Italian peninsula, German-controlled publications with aggressive visual propaganda documented the "destructive frenzy" in the realm of cultural heritage by the allied troops.

This paper will discuss the relationship between the photographic documentation of cultural heritage and the use of this material in propagandistic fields, especially in the context of hegemonic power struggles.

Almut Goldhahn studied Art History and German Literature in Leipzig, Turin and Berlin. In 2011, she received a PhD in Art History with a thesis on the Venetian papal family Rezzonico and their patronage in the 17th and 18th century. Since 2008, she is a scientific staff member of the Photo Library of the Kunsthistorisches Institut in Florenz, Max-Planck-Institut. She currently works on photography of cultural heritage and its use as a propagandistic instrument in times of war.

Βύρων Μήτος, Συλλέκτης

Συλλέγοντας φωτογραφίες του πολέμου

Είναι απορίας άξιο ότι αν και ο πόλεμος είναι η χειρότερη κατάρα που κυνηγάει το ανθρώπινο γένος από την προϊστορική εποχή, τα ενθυμήματά του αποτελούν θελκτικά συλλεκτικά αντικείμενα τόσο των συλλεκτών όσο και των πολεμικών και ιστορικών μουσείων όλου του κόσμου. Η φωτογραφία είναι από τα πιο δημοφιλή ενθυμήματα. Κι αυτό γιατί ο πόλεμος παίρνει μέσα από τις φωτογραφικές εικόνες μια συναρπαστική οπτική διάσταση.

Ο Βύρων Μήτος συλλέγει πρωτότυπες φωτογραφίες από τους δύο Παγκοσμίους Πολέμους με γεωγραφικό ορίζοντα την Ελλάδα. Έχουν δημοσιευτεί δύο τμήματα της φωτογραφικής συλλογής του. Μία ενότητα φωτογραφιών με τίτλο *Η Θεσσαλονίκη και το μακεδονικό μέτωπο κατά τον Πρώτο Παγκόσμιο Πόλεμο* (Εκδόσεις Ποταμός, 2009) και μία δεύτερη φωτογραφική ενότητα με τίτλο *Η Θεσσαλονίκη κατά τη γερμανική κατοχή*, (Εκδόσεις Ποταμός, 2014).

Byron Metos, Collector

Collecting war photographs

Although war has been the worst curse haunting mankind since prehistoric times, it is surprising that war memorabilia are appealing collectibles among collectors and war and historical museums throughout the world. That's because the war gets through photographic images an exciting visual dimension.

Byron Metos collects original photographs from the two World Wars, having as Greece as a geographical focus. Two parts of his photographic collection were published. One group of photographs under the title *Thessaloniki and the Macedonian Front during the First World War* (Potamos Editions 2009) and a second one titled *Thessaloniki under the German Occupation* (Potamos Editions, 2014).

Ηρώ Κατσαρίδου, Ιωάννης Μότσιανος, Μουσείο Βυζαντινού Πολιτισμού
Κατασκευάζοντας αναμνήσεις: η προπαγάνδα
στις φωτογραφικές αναπαραστάσεις της κατοχικής Θεσσαλονίκης

Αριθμώντας περισσότερες από 800 φωτογραφίες της κατοχικής Θεσσαλονίκης η συλλογή του Βύρωνα Μήτου αποτελεί μία από τις πλουσιότερες ιδιωτικές φωτογραφικές συλλογές με θέμα μία περίοδο της πόλης που έως σήμερα θεωρούνταν ως η λιγότερο φωτογραφημένη. Με εξαίρεση ελάχιστα δείγματα της φωτογραφικής δραστηριότητας των Μονάδων Προπαγάνδας (Propaganda Kompanien), προφανώς τραβηγμένα από μέλη της Μονάδας PK 690 που έδρασε στην Ελλάδα, η πλειονότητα των φωτογραφιών αποτελείται από ερασιτεχνικά στιγμιότυπα μνημείων και δημοφιλών σημείων της πόλης, πορτρέτα Γερμανών στρατιωτών από πλανόδιους φωτογράφους, σκηνές της καθημερινής ζωής ή ακόμη και από καρτ ποστάλ που οι στρατιώτες έστελναν στις οικογένειές τους.

Μέσα από το ετερογενές φωτογραφικό υλικό της συλλογής, η Θεσσαλονίκη αναδεικνύεται ως ένας «τουριστικός προορισμός». Αυτή η «τουριστική» εικόνα βρίσκει την καλύτερή της έκφραση στον εικονογραφημένο τουριστικό οδηγό, επίσης από τη συλλογή Βύρωνα Μήτου, που τυπώθηκε ειδικά για τα στρατεύματα της Βέρμαχτ στην πόλη. Περιλαμβάνοντας φωτογραφικές απόψεις από αξιοθέατα της Θεσσαλονίκης, ο εικονογραφημένος τουριστικός οδηγός θα εξετασθεί σε σύγκριση με δύο (;) προσωπικά φωτογραφικά άλμπουμ, που διασώθηκαν στην ίδια συλλογή. Τα άλμπουμ ανήκαν σε ανώνυμους Γερμανούς που υπηρέτησαν στη Θεσσαλονίκη.

Τονίζοντας τη σχέση που δημιουργείται ανάμεσα στις φωτογραφίες που αναπαράχθηκαν στον εικονογραφημένο τουριστικό οδηγό και σε αυτές των προσωπικών άλμπουμ, η ανακοίνωση θα επιχειρήσει να φωτίσει τον τρόπο με τον οποίο οι προσωπικές αναμνήσεις των στρατιωτών «κατασκευάζονταν», αποκαλύπτοντας τον ρόλο της προπαγάνδας στην παραγωγή των ερασιτεχνικών εικόνων και καταδεικνύοντας τη λειτουργία αυτών ως μηχανισμών διαφυγής. Μία διαδικασία που συνοψίζεται σε αυτό που ο Καθ. Rolf Sachsse χαρακτηρίζει ως «εκπαίδευση αποστροφής του βλέμματος» από τη φρίκη και τις θηριωδίες του πολέμου.

Η Ηρώ Κατσαρίδου εργάζεται ως ιστορικός τέχνης στο Μουσείο Βυζαντινού Πολιτισμού από το 2005. Σπούδασε Ιστορία της Τέχνης στο ΑΠΘ (πτυχίο, ΜΔΕ) και Μουσειακές Σπουδές στο City University of New York (MA). Η διδακτορική της διατριβή (ΑΠΘ 2010) πραγματεύεται τον λόγο για τη σύγχρονη ελληνική φωτογραφία. Εργάστηκε στο παρελθόν για το Κρατικό Μουσείο Σύγχρονης Τέχνης, το Τελλόγγλειο Ίδρυμα Τεχνών, το Onassis Cultural Center U.S.A. και το International Center of Photography (2002-3) στη Νέα Υόρκη. Το 2008 εργάστηκε για τη διοργάνωση της ελληνικής εκδοχής της διεθνούς σειράς συνεδρίων *Photographie et corps politiques*, υπό την εποπτεία του καθ. Francois Soulages (Université Paris VIII-Saint Denis). Έχει γράψει άρθρα με θέμα τη φωτογραφία, τη σύγχρονη τέχνη και την πολιτική και τις μουσειακές σπουδές.

Ο Ιωάννης Μότσιανος είναι αρχαιολόγος, που εργάζεται στο Μουσείο Βυζαντινού Πολιτισμού από το 1994. Σπούδασε αρχαιολογία (ΑΠΘ) και Μουσειολογία (Διατμηματικό Μεταπτυχιακό Πρόγραμμα ΑΠΘ). Η διδακτορική του διατριβή (Πανεπιστήμιο Θεσσαλίας, 2011) πραγματεύεται τη μελέτη του τεχνητού φωτισμού στα βυζαντινά χρόνια. Έχει επιμεληθεί τις εκθέσεις *Μία ιστορία από φως στο φως* (Λαογραφικό και Εθνολογικό Μουσείο Μακεδονίας-Θράκης, 2011-2012) και *Η Στρατιά της Ανατολής στα Βαλκάνια. Αρχαιολογικά Τεκμήρια ενός νοσοκομείου στη Θέρμη/Σέδες* (Μουσείο Βυζαντινού Πολιτισμού, 2012-2013). Το 2011 εργάστηκε για τη διοργάνωση της 4ης Στρογγυλής Τράπεζας της Διεθνούς Λυχνολογικής Εταιρείας με θέμα *Ο φωτισμός στο Βυζάντιο*, τα πρακτικά της οποίας είναι υπό έκδοση. Οι δημοσιεύσεις του περιλαμβάνουν άρθρα για τον βυζαντινό φωτισμό, την κεραμική και τον υλικό πολιτισμό.

Iro Katsaridou, Ioannis Motsianos, Museum of Byzantine Culture

Constructing memories: propaganda and photographic representations of Thessaloniki under Occupation

Comprising more than 800 photographs of Thessaloniki under the Nazi Occupation, the Byron Metos' collection is among the richest private collections containing photographs of a city's period that until recently was considered as the least photographed one. Except for a few samples of the Propaganda Kompanien photographic activity, notably taken by members of the PK 690 unit, which was active in Greece, the majority of the photographs consists of amateur snapshots of the city's monuments or popular beauty spots, German soldier portraits taken by itinerant photographers, everyday life scenes, or even postcards of the soldiers sent to their families.

In the collection's miscellaneous photographic material, Thessaloniki is revealed as a "tourist destination" city. This "tourist" image is best exemplified by an illustrated tourist guide especially published for the Wehrmacht troops in the city, also in the Metos collection. Containing photographic views of Thessaloniki's must-sees, the illustrated tourist guide will be examined in comparison to two (?) personal photo-albums, preserved in the Metos collection, which used to belong to anonymous German, who served in Thessaloniki.

Highlighting the relation created between the photographs reproduced in the illustrated tourist guide and the ones of personal photo-albums, the paper will seek to shed light on the way the soldiers' personal memories were "constructed", unraveling the role of propaganda in the production of amateur images and disclosing their escapist dimension, summarized in for what Prof. Rolf Sachsse calls as "education to look away" from the war horror and the atrocities.

Iro Katsaridou works as art historian at the Museum of Byzantine Culture, Thessaloniki, Greece (2005-present). She studied Art History at the Aristotle University of Thessaloniki (BA, MA, PhD) and Museum Studies at the City University of New York (MA). Her doctoral dissertation (Aristotle University; 2010) treats the discourse on contemporary Greek photography. She has worked for the State Museum of Contemporary Art (Costakis Collection of Russian Avant-Garde) and the Telloglion Foundation for the Arts in Thessaloniki and for the Onassis Cultural Center U.S.A. and the International Center of Photography (2002-3) in New York. In 2008 she co-organized the Greek version of the international conference series *Photographie et corps politiques*, initiated by Prof. Francois Soulages (Université Paris VIII-Saint Denis). She has written on photography, contemporary art and politics and museum studies.

Ioannis Motsianos is an archaeologist working at the Museum of Byzantine Culture since 1994. He has studied archaeology (BA Aristotle University; PhD University of Thessaly) and Museum Studies (MA Aristotle University). His PhD thesis (2011) treated the study of artificial lighting in the Byzantine years. He has curated the exhibitions *Light on Light: an Illuminating Story*, in the Folklife and Ethnological Museum of Macedonia & Thrace (Thessaloniki 2011-2012) and the *The Armée d'Orient in the Balkans: Archaeological Evidence of a Hospital in Thermi / Sédès* (Museum of Byzantine Culture 2012-2013). In 2011 he coordinated the organization of the 4th International Lychnological Association Round-Table with the subject *Lighting in Byzantium* (Museum of Byzantine Culture), whose proceedings are forthcoming. His publications include articles on Byzantine lighting, pottery and material culture in general published in international journals and collective volumes.

Στράτος Δορδανάς, Πανεπιστήμιο Μακεδονίας

«Υπηρετώντας το Γ' Ράιχ»: έργα και ημέρες Γερμανών αξιωματικών στην κατοχική Θεσσαλονίκη και στον μεταπολεμικό κόσμο

Παρά το γεγονός πως η μελέτη της δεκαετίας του '40 στην Ελλάδα και ιδιαίτερα η περίοδος της γερμανικής κατοχής έχει γνωρίζει τρομερή άνθηση τα τελευταία χρόνια, διαπίστωση που επιβεβαιώνεται μέσα από τη διοργάνωση δεκάδων συνεδρίων και την έκδοση εκατοντάδων μελετών, λίγα στοιχεία εξακολουθούν να είναι γνωστά για τους «θύτες», δηλαδή για τους Γερμανούς αξιωματικούς και στρατιώτες που θήτευσαν στην κατεχόμενη Ελλάδα. Το κενό αυτό δεν έχει επιτρέψει μέχρι στιγμής να προσωποποιηθούν τα ιστορικά υποκείμενα – όσοι με άλλα λόγια έδρασαν από την πλευρά του εχθρού, του κατακτητή –, για να καταστούν πιο οικεία μέσα από την ιστορική έρευνα. Έτσι, οι Γερμανοί εξακολουθούν να αναφέρονται γενικά και αόριστα και να διαφοροποιούνται με σαφήνεια μόνο όταν αντιπαραβάλλονται με τους κατεχόμενους, τους Έλληνες.

Η παρούσα εισήγηση θα επιχειρήσει να προσδώσει σε αυτούς τους Γερμανούς της κατεχόμενης Θεσσαλονίκης «σάρκα και οστά», για να επισημάνει εναργέστερα τη δράση τους κατά τη διάρκεια του πολέμου. Στο μέτρο του δυνατού θα παρακολουθήσει επίσης τις μεταπολεμικές διαδρομές τους, στην περίπτωση που αυτές άφησαν απτά ίχνη στους φακέλους των εγκληματιών πολέμου, στις φυλακές, στο δημόσιο χώρο και στις ελληνο-γερμανικές σχέσεις. Τι απέγιναν μεταπολεμικά κάποιοι από εκείνους που είχαν άλλοτε το «δικαίωμα» να αποφασίζουν για τη ζωή και το θάνατο χιλιάδων ανθρώπων στη χειμαζόμενη Θεσσαλονίκη; Χάθηκαν τα ίχνη τους μια για πάντα; Ξεχάστηκαν μέσα στη μεταπολεμική ζέση της ανασυγκρότησης, του εκδημοκρατισμού αλλά και του ψυχροπολεμικού κλίματος ή έδωσαν λόγο για τα έργα και τις ημέρες τους την εποχή της παντοκρατορίας του Γ' Ράιχ;

Ο Στράτος Δορδανάς είναι Επίκουρος Καθηγητής Ιστορίας στο Τμήμα Βαλκανικών, Σλαβικών και Ανατολικών Σπουδών του Πανεπιστημίου Μακεδονίας. Τα ερευνητικά του ενδιαφέροντα εστιάζονται στη μελέτη των σχέσεων της Γερμανίας με τις βαλκανικές χώρες τον 19ο-20ο αιώνα, καθώς και σε ζητήματα σχετικά με την ιστορία του ελληνικού μακεδονικού χώρου. Ειδικεύεται στην πολιτική-διπλωματική και κοινωνική ιστορία, στη μελέτη των πολεμικών συρράξεων και των εμφύλιων συγκρούσεων, με σημεία αναφοράς τους δύο παγκοσμίους πολέμους. Είναι συγγραφέας των μελετών: *Έλληνες εναντίον Ελλήνων. Ο κόσμος των Ταγμάτων Ασφαλείας στην κατοχική Θεσσαλονίκη, 1941-1944* (Επίκεντρο, Θεσσαλονίκη 2006). *Το αίμα των αθώων. Αντίποινα των γερμανικών αρχών κατοχής στη Μακεδονία, 1941-1944* (Εστία, Αθήνα 2007). *Η γερμανική στολή στη ναφθαλίνη. Επιβιώσεις του δοσιλογισμού στη Μακεδονία, 1945-1974* (Εστία, Αθήνα 2011).

Stratos Dordanas, University of Macedonia

“Serving the Third Reich”: Works and Days of German Officers in Thessaloniki under Occupation and the Postwar World

Despite the fact that the research on the 1940s in Greece and especially the period of the German Occupation has known a particular boom lately, an observation confirmed by the dozens of conferences organized and the hundreds of studies published, only a few elements are still known for the “perpetrators”, namely for the German officers and soldiers who served their military service in occupied Greece. This gap has not yet allowed the historical subjects -in other words the people who worked on the side of the enemy, the conqueror- to become personalized, so as to make them more familiar through the historical research. Hence, the Germans are still mentioned in general and vague terms and are clearly differentiated only when contrasted to the occupied, the Greeks.

This present paper will seek to give “flesh and bones” to these Germans of occupied Thessaloniki, in order to make their activity during the War more evident. Where possible, it will also follow their postwar paths, in the cases where these left their palpable traces in the war criminals files, in prisons, in public space and in the Greek-German relations. Whatever happened in the postwar period to these who once had the “right” to decide on the life and death of thousands of people in beleaguered Thessaloniki? Were their traces gone forever? Were they forgotten in the postwar ardor for recovery, democratization and the Cold War climate or have they answered for their works and days under the mighty Third Reich?

Stratos Dordanas is Assistant Professor of History at the Department of Balkan, Slavic and Oriental Studies, University of Macedonia. His research interests focus on the study of the relations between Germany and the Balkan countries in the 19th and 20th centuries, as well as on issues related with the history of the Greek Macedonian space. He is specialized in the political-diplomatic and social history, in the study of martial and civil conflicts, having as points of reference the two World Wars. He is author of the following books: *Greeks against Greeks. The World of the Security Battalions in Occupied Thessaloniki, 1941-1944* (Epikentro 2006; in Greek). *The Blood of the Innocent. War Retaliation of the German Occupation Authorities in Macedonia, 1941-1944* (Hestia, 2007; in Greek). *The German Uniform in Naphthalene. Survivals of the Nazi-Collaboration in Macedonia, 1945-1974* (Hestia 2011; in Greek).

Νίκος Βαλασιάδης, αρχαιολόγος

Τότε και τώρα: διαβάζοντας φωτογραφίες της Ελλάδας του Β΄ Παγκοσμίου Πολέμου

Η παρουσίαση αυτή αφορά στην ταυτοποίηση – τεκμηρίωση ιστορικών φωτογραφιών του Β΄ Παγκοσμίου Πολέμου (Β΄ΠΠ) και βασίζεται σε έρευνα με αντικείμενο τα πεδία των μαχών στην Ελλάδα, ειδικότερα στη Μάχη της Κρήτης. Πολλές από τις αναρίθμητες φωτογραφίες του πολέμου που κυκλοφορούν είτε είναι ατεκμηρίωτες, είτε η τεκμηρίωση τους είναι ελλιπής ή προβληματική. Αυτό ισχύει ειδικά για φωτογραφίες με ελληνικά θέματα, που πολλές φορές δημοσιεύονται με παραπλανητικές λεζάντες, κυρίως στην ελληνική βιβλιογραφία. Σήμερα, με την πληθώρα των διαθέσιμων δεδομένων, στοιχεία για τον τόπο και χρόνο της φωτογραφίας και άρα για το τι ίσως απεικονίζει είναι δυνατό να αντληθούν από τη μελέτη των ίδιων των φωτογραφιών και των εικονιζόμενων θεμάτων.

Αυτό μπορεί να γίνει εφικτό με την έμφαση στη διερεύνηση λεπτομερειών σχετικά με τον γεωγραφικό χώρο και την τοπογραφία, αλλά και με πιο ειδικά χαρακτηριστικά στρατιωτικής φύσης (εξοπλισμός, τεχνολογία), στοιχεία παρόντα στο σύνολο σχεδόν του υλικού. Με τη συνδρομή της επιτόπιας έρευνας, αλλά και της τεχνολογίας της πληροφορίας και με τη χρήση ενός ολοένα αυξανόμενου όγκου δεδομένων από τα πεδία της ιστορίας, της στρατιωτικής ιστορίας και της ιστορίας της τεχνολογίας, οι ίδιες οι φωτογραφίες δίνουν συχνά τις απαντήσεις.

Χρησιμοποιώντας ως περιπτώσεις εργασίας ένα μικρό αριθμό φωτογραφιών του Β΄ΠΠ από την Ελλάδα, η παρουσίαση επιχειρεί να καταδείξει ότι μια τέτοια προσέγγιση μπορεί να επιτρέψει τον προσδιορισμό αταύτιστου μέχρι σήμερα υλικού, εμπλουτίζοντας έτσι την ιστορική μαρτυρία με οπτική πληροφορία, αλλά και την αναίρεση παραδοχών σχετικά με γνωστά στιγμιότυπα, αμφισβητώντας την τεκμηρίωση που συχνά τα συνοδεύει. Επιπρόσθετα σε ειδικές περιπτώσεις η συγκεκριμένη οπτική επιτρέπει την ανασύνθεση ιστοριών του παρελθόντος, αποκαλύπτοντας πτυχές που δεν ήταν γνωστές και που ίσως δεν αποτυπώνονται πουθενά αλλού, παρά μόνο στις φωτογραφίες.

Ο Νίκος Βαλασιάδης είναι απόφοιτος του τμήματος Ιστορίας-Αρχαιολογίας του Αριστοτέλειου Πανεπιστημίου Θεσσαλονίκης και κάτοχος μεταπτυχιακού διπλώματος από το ίδιο τμήμα, με ειδίκευση τις εφαρμογές Η/Υ στην αρχαιολογία. Έχει δουλέψει ως αρχαιολόγος σε διάφορα μέρη στην Ελλάδα και το εξωτερικό, ενώ τα τελευταία χρόνια εργάζεται ως ελεύθερος επαγγελματίας με αντικείμενο τις υπηρεσίες γραφικού σχεδιασμού. Το ερευνητικό του αντικείμενο είναι η αρχαιολογία του πολέμου στην Ελλάδα και ειδικότερα τα πεδία μαχών του 20ου αιώνα με έμφαση στην τοπογραφία του Μακεδονικού Μετώπου του Α΄ Παγκοσμίου Πολέμου και στη Μάχη της Κρήτης του Β΄ Παγκοσμίου Πολέμου.

Nikos Valassiadis, archaeologist

Then and Now: Reading World War II Photographs of Greece

This presentation refers to the identification-documentation of historical photographs from the period of World War II. It is based on research on the battlefields in Greece, especially the Battle of Crete. Among the countless war photographs that are circulating several are either undocumented or their documentation is incomplete or problematic. This is particularly true for the photographs with Greek subjects, which are often published accompanied by misleading captions, mainly in the Greek literature. With the all the data available today, through the study of the photographs themselves and the subjects represented in them, it is possible to draw information on the place and time each photograph was taken, and subsequently on what it probably shows.

This could be realized through the research of geographical area and topography details, but also through special features of military character, such as equipment or technology, that is elements that are present in the total of the material. Assisted by fieldwork, information technology and the use of an ever increasing volume of data from the fields of history, military history and the history of technology, it is the images themselves that often give the answers.

Using a small number of photographs from World War II in Greece as case studies, the presentation seeks to show that such an approach could allow the identification of this unidentified to date material; it could enrich the historical evidence with visual information, but also negate assumptions regarding widely known snapshots, challenging thus the documentation that often accompanies them. Moreover, in special cases this specific perspective allows the reconstruction of stories of the past, revealing unknown aspects that, perhaps, apart from these photographs, are not evidenced anywhere else.

Nikos Valassiadis has graduated from the History and Archaeology Department of the Aristotle University of Thessaloniki and has a Master's Degree from the same Department in computer applications in archaeology. He has worked as archaeologist in Greece and abroad, while during the last years he has been working as a freelancer in the field of graphic design. His research interest is war archaeology in Greece and more specifically the battlefields of 20th century, with an emphasis on the topography of the Macedonian Front of World War I and the Battle of Crete of World War II.

